

Lekcje z **ZUS**

MATERIAŁY DLA UCZNIĄ

*Projekt edukacyjny ZUS dla szkół ponadgimnazjalnych
Patronat MRPiPS oraz MEN*

SPIS TREŚCI

1. ŚWIADOMY ZAWSZE UBEZPIECZONY	5
• Prezentacja: Zakład Ubezpieczeń Społecznych	6
• Tekst: ZUS – czym jest i co robi?	10
• Ćwiczenie: Mapa myśli	12
• Tekst uzupełniający 1: Dlaczego ubezpieczenia społeczne są obowiązkowe?	13
• Tekst uzupełniający 2: Ryzyko (nie)ubezpieczeniowe	14
• Tekst uzupełniający 3: Pomoc społeczna ≠ ubezpieczenia społeczne	15
2. PŁACISZ I MASZ, CZYLI CO CI SIĘ NALEŻY, GDY OPŁACASZ SKŁADKI	17
• Prezentacja: Co nam przysługuje, gdy płacimy składki?	18
• Ćwiczenie: Mapy myśli	22
• Tekst uzupełniający 1: Czy niepełnosprawny może nie dostać renty?	30
• Tekst uzupełniający 2: Niezdolność do pracy – co to znaczy?	31
3. EMERYTURA – TWOJA PRZYSZŁOŚĆ W TWOICH RĘKACH	33
• Prezentacja: Emerytury w Polsce i na świecie	34
• Ćwiczenie 1: Zalety i wady różnych systemów	38
• Ćwiczenie 2: Mapa myśli	39
• Tekst uzupełniający 1: Emerytury w Polsce	40
• Tekst uzupełniający 2: Emerytury na świecie	43
4. E-ZUS, CZYLI FIRMA POD RĘKĄ	45
• Prezentacja: Rejestracja firmy i obowiązki przedsiębiorcy	46
• Tekst: Jak zarejestrować firmę?	50
• Ćwiczenie: Szablon ulotki	53

Wyjaśnienia do ikon:

praca samodzielna – ćwiczenie

praca w grupie – ćwiczenie

praca samodzielna z tekstem

praca w grupie z tekstem

tekst do domu

Lekcje z ZUS

MATERIAŁY DLA UCZNIĄ

*Projekt edukacyjny ZUS dla szkół ponadgimnazjalnych
Patronat MRPiPS oraz MEN*

Opracowanie merytoryczne, redakcja i korekta: ZUS
Opracowanie metodyczne: Małgorzata Meissner
Projekt graficzny: Paweł Gąsienica-Marcinowski
Rysunek na okładce, rysunki do lekcji 1 i 4: Łukasz Majewski
Rysunki do lekcji 2: Karol Kalinowski
Rysunki do lekcji 3: Cezary Krysztopa

© Copyright by Zakład Ubezpieczeń Społecznych
Warszawa 2017
Wydanie IV
ISBN 978-83-939899-9-7

Wydawca:
Zakład Ubezpieczeń Społecznych
ul. Szamocka 3, 5
01-748 Warszawa
www.zus.pl/edukacja

Skład:
Biuro Poligrafii ZUS
ul. Podskarbińska 25a
03-829 Warszawa

Drodzy Uczniowie

Niebawem wkroczycie na rynek pracy. Przed Wami wiele decyzji o Waszej przyszłości, także zawodowej. Do ich podjęcia potrzebna jest również wiedza o ubezpieczeniach społecznych.

Dlatego przygotowaliśmy dla Was „Lekcje z ZUS”. Dzięki nim dowiedziecie się między innymi, dlaczego warto się ubezpieczyć, czyli na jakie świadczenia można liczyć, gdy płaci się składki. Poznacie też zagadnienia związane z systemem emerytalnym, bo każdy sam musi dbać o swoją emerytalną przyszłość. Jedną z lekcji dotyczy zakładania własnej firmy. Wielu z Was będzie zapewne prowadzić działalność gospodarczą. Warto więc wiedzieć, jakie obowiązki wobec ZUS ma przedsiębiorca i jakie są jego uprawnienia.

Projekt „Lekcje z ZUS” realizujemy w szkołach od 2013 r. Jest wiele powodów, dla których warto do niego przystąpić. Dotychczas wzięło w nim udział blisko 100 tys. Waszych koleżanek i kolegów. Chwalą oni ciekawą formę przeprowadzenia lekcji – prezentacje multimedialne, filmy, ćwiczenia i przystępne materiały przygotowane przez ZUS. Najbardziej jednak podkreślają, że wiedza, którą zdobyli, na pewno im się przyda.

Liczymy, że do udziału w „Lekcjach z ZUS” zachęci Was także olimpiada „Warto wiedzieć więcej o ubezpieczeniach społecznych”. W roku szkolnym 2016/2017 wzięło w niej udział ponad 24 tysiące uczniów z całej Polski. Laureaci olimpiady otrzymują atrakcyjne nagrody, m.in. laptopy, tablety, czytniki e-booków, a przede wszystkim indeksy i punkty w rekrutacji na uczelnie, z którymi ZUS zawarł porozumienia o współpracy.

Zapraszamy na „Lekcje z ZUS”!

Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

prof. dr hab. Gertruda Uścińska
Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

1

Świadomy zawsze ubezpieczony

- cel ubezpieczeń społecznych
  - historia ubezpieczeń
- dlaczego ubezpieczenia społeczne są obowiązkowe
  - zadania ZUS

Składki na ubezpieczenia społeczne wpływają do specjalnego funduszu - Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS), którym zarządza ZUS.
To ze środków FUS wypłacane są świadczenia.

ZUS zarządza FUNDUSZEM UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

**UWAGA:
ZUS ≠ FUS**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wysokości składek i zasady wyliczania świadczeń określa parlament.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Podstawa prawna

Dziennik Ustaw - 6 - Poz. 963

Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 czerwca 2016 r. (poz. 963)

USTAWA
z dnia 13 października 1998 r.
o systemie ubezpieczeń społecznych

Rozdział I
Przepisy ogólne

Art. 1. Ubezpieczenia społeczne obejmują:

- 1) ubezpieczenie emerytalne;
- 2) ubezpieczenia rentowe;
- 3) ubezpieczenie w razie choroby i inwalidztwa, zwane dalej „ubezpieczeniem chorobowym”;
- 4) ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zwane dalej „ubezpieczeniem wypadkowym”.

Art. 2. 1. Ustawa określa:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wydatki Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (plan na 2017 r.)

to ok. 55% wydatków budżetu państwa

WYDATKI w 2017 r.

budżetu państwa 384,8 mld zł

FUS ok. 211 mld zł

10

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS nie tworzy prawa, nie ustala zasad systemu ubezpieczeń społecznych, w tym systemu emerytalnego.

Co to znaczy?

ZUS **nie ma wpływu** na wysokość przyznawanych świadczeń, **ale**

ZUS musi te świadczenia prawidłowo wyliczyć i wypłacić.

ZUS **nie ma wpływu** na wysokość składek na ubezpieczenia społeczne, **ale**

ZUS musi zbierać i zapisywać składki.

11

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS – CZYM JEST I CO ROBI?

ZUS powstał w 1934 roku w wyniku decyzji prezydenta Ignacego Mościckiego o scaleniu pięciu wcześniej działających państwowych izb ubezpieczeniowych.

Poszczególne człony nazwy Zakład Ubezpieczeń Społecznych oznaczają:

ZAKŁAD

to instytucja państwowa, która pełni określone w prawie ważne funkcje w dziedzinie życia społecznego – funkcje ubezpieczeniowe

UBEZPIECZEŃ

czyli usług finansowych, które mają zapewnić pokrycie potrzeb finansowych, na ściśle określonych zasadach, gdy wystąpią trudności życiowe (te usługi to np. wypłata emerytur, rent, zasiłków chorobowych lub macierzyńskich)

SPOŁECZNYCH

czyli świadczonych powszechnie obywatelom (ubezpieczeniom społecznym podlegamy obowiązkowo – tak wynika z przepisów).

Istotą wszystkich ubezpieczeń jest to, że ze świadczeń korzysta ten, kto regularnie opłacał składkę. Składkę płacimy, aby można było otrzymać świadczenie, gdy nastąpią okoliczności objęte ubezpieczeniem.

Ważne!

Najważniejsze zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych to:

- **zbieranie składek na ubezpieczenia społeczne oraz**
- **wypłata świadczeń (m.in. emerytur, rent, zasiłków chorobowych czy macierzyńskich) w wysokości ustalonej przez parlament.**

Świadczenia wypłacane przez ZUS można podzielić na cztery grupy:

- emerytalne,
- rentowe,
- chorobowe,
- wypadkowe.

Dlatego też składka na ubezpieczenia społeczne składa się z takich właśnie czterech części: emerytalnej, rentowej, chorobowej i wypadkowej.

ZUS pobiera też składki na ubezpieczenie zdrowotne, ale ich nie gromadzi, tylko przekazuje je od razu do Narodowego Funduszu Zdrowia.

ZUS zbiera też i przekazuje składki do jednego z otwartych funduszy emerytalnych.

Obecnie z usług ZUS korzysta prawie 25 mln klientów. Jest to zatem jedna z największych instytucji finansowych w Polsce i w Europie. ZUS dysponuje środkami Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zakład nie prowadzi jednak własnej polityki finansowej i nie może samodzielnie ustalać np. stóp procentowych składek czy zasad obliczania świadczeń (decyduje o tym parlament w uchwalanych ustawach).

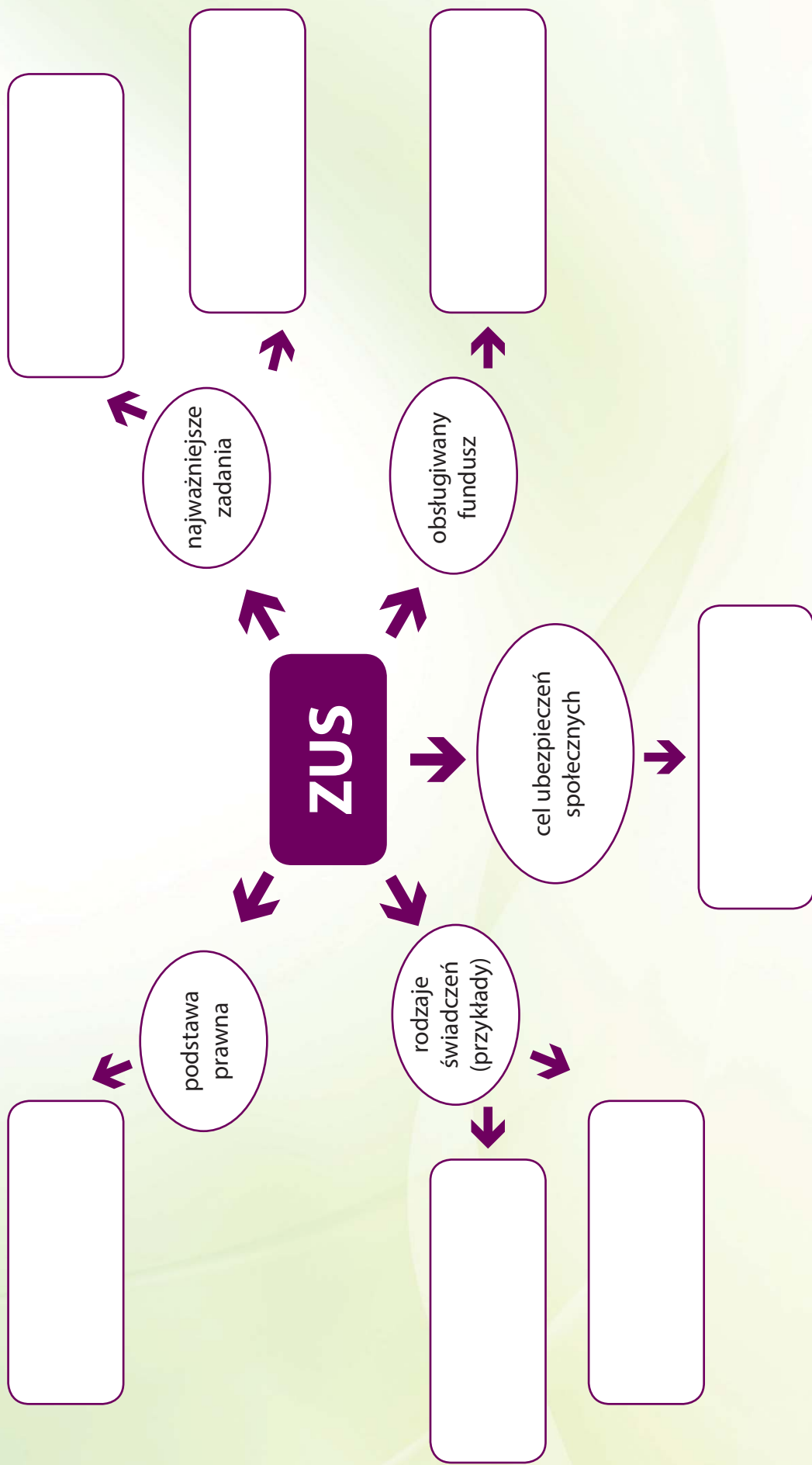
ĆWICZENIE – MAPA MYŚLI

Na podstawie informacji z lekcji oraz tekstu „ZUS – czym jest i co robi?” przygotujcie na dużych arkuszach papieru podstawowe informacje o ZUS. Użyjcie mapy myśli ze s. 12 jako wzoru.

ĆWICZENIE – MAPA MYŚLI

L E K C J A
1 2 3 4

TEKST UZUPEŁNIAJĄCY 1

DLACZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE SĄ OBOWIĄZKOWE?

W szerokiej perspektywie jest to pytanie o wolność człowieka w kształtowaniu jego przyszłości, a w węższej – o to, dlaczego większość pracujących musi płacić składki na ubezpieczenia społeczne.

Spółczeństwo to wspólnota wszystkich obywateli. Narażeni są oni na pewne przewidywalne zagrożenia czy dolegliwości, np. chorobę, wypadek czy starość. Skoro wszyscy tworzymy pewną *wspólnotę ryzyka*, to naturalnym zachowaniem jest podejmowanie wspólnych działań, aby przeciwdziałać prawdopodobieństwu spełnienia się tego ryzyka lub – gdy już coś złego się wydarzy – współdziałanie, aby je złagodzić.

Członkowie wspólnoty różnie radzą sobie z zagrożeniami, jakie mogą spotkać ich w życiu. Dla każdego człowieka ryzyko ich wystąpienia może być inne, podobnie jak skutki tych zdarzeń. Jedni

ni płacą składki przez całe życie i nie korzystają ze zwolnień lekarskich i świadczeń, a inni ciągle muszą czerpać ze wspólnych środków. Na tym właśnie polega istota instytucji ubezpieczeń w ogóle, a ubezpieczeń społecznych w szczególności. Wszyscy solidarnie płacimy składki i nie wiemy, kto i kiedy skorzysta ze zgromadzonego w ten sposób kapitału. A dzięki temu, że składki są powszechne, wszyscy mamy równy dostęp do jednakowych – co do rodzaju – świadczeń (nie kwot).

Obowiązek ubezpieczania się na wypadek niezdolności do pracy lub starości jest także wyrazem pewnej idei funkcjonowania państwa. Twórca współczesnego systemu zabezpieczenia społecznego, kanclerz II Rzeszy Otto von Bismarck, postanowił stworzyć instytucję po-

wszechnego i obowiązkowego ubezpieczenia społecznego – kierowały nim doraźne przesłanki polityczne. Chciał odebrać w ten sposób popularność socjalistom. Upominali się oni o prawa robotników, którzy ulegali wypadkom w fabrykach. Kanclerz nie sięgnął do państwowej kasy. Przerzucił ciężar odpowiedzialności za losy poszkodowanych na właścicieli fabryk i samych robotników. Wprowadził obowiązkową składkę od każdej wypłaty, czyli pensji, wynagrodzenia, dochodu. Szybko przyniosło to wymierne efekty: w fabrykach poprawiło się bezpieczeństwo pracy, robotnicy zyskali realną ochronę i środki do życia na wypadek niezdolności do pracy, a państwo zdobyło fundusze na rozwój. Wpłacane kwoty mogły być wykorzystane na inwestycje.

Dzisiaj – z perspektywy czasu – wiemy już, że to zupełnie normalne zjawisko. Tam, gdzie dobrze funkcjonuje system obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, państwo uznawane jest za dobrze zorganizowane i wydolne, a poziom życia społeczeństwa jest wyższy. W krajach europejskich, które są pod tym względem wzorcowe, bieda dotyka niewielką grupę obywateli i praktycznie nikt nie jest skazany na pastwę losu. Dotyczy to także naszego kraju.

Oczywiście konieczność opłacania tzw. daniny publicznej – nawet jeśli przynosi to tak pozytywne skutki – raczej nie cieszy się w społeczeństwie popularnością. I trudno się temu dziwić. O ile w przypadku prostej wymiany handlowej w zamian za zapłatę otrzymujemy zwykle konkretny towar lub usługę, o tyle płacąc podatki lub składki, *de facto* do ręki nic nie dostajemy. Kupujemy prawo do bezpieczeństwa.

TEKST UZUPEŁNIAJĄCY 2

RYZYKO (NIE)UBEZPIECZENIOWE

Cechą ubezpieczeń społecznych, podobnie jak wszystkich innych rodzajów ubezpieczeń, jest przewidywalność zdarzeń. Każdy dorosły, zdroworozsądkowo myślący człowiek jest w stanie przewidzieć pewne rodzaje zagrożeń bądź sytuacji, które mogą go w życiu spotkać. Mogą to być np. choroba lub wypadek, które powodują niezdolność do pracy, bądź starość. Eksperti nazywają każde z takich przewidywalnych zdarzeń ryzykiem ubezpieczeniowym i są w stanie określić prawdopodobieństwo ich wystąpienia.

Oczywiście dzięki osiągnięciom cywilizacyjnym możemy zmniejszyć to prawdopodobieństwo (naturalnie z wyjątkiem starości), ale całkowitej pewności, że w naszym życiu nic złego się nie wydarzy, nigdy nie będziemy mieć. Taka świadomość zawczasu pozwala nam spróbować złagodzić skutki ewentualnego nieszczęścia, np. poprzez zapewnienie sobie środków finansowych na okres niezdolności do pracy. W podobny sposób możemy zabezpieczyć się na starość, gdy już nie będziemy mogli pracować. To właśnie jest ubezpieczenie.

Gdy ubezpieczymy się na wypadek spełnienia danego ryzyka ubezpieczeniowego (np. niezdolności do pracy), gwarantujemy sobie prawo do wypłaty odpowiedniego świadczenia (np. zasiłku chorobowego, renty), jeśli nastąpi takie zdarzenie. Osoba, która wcześniej o tym nie pomyślała i nie ubezpieczyła się albo która z jakichś powodów (np. przerwy w opłacie składek) utraciła prawa należne ubezpieczonym, nie otrzyma świadczenia – tak wynika z polskiego prawa.

TEKST UZUPEŁNIAJĄCY 3

POMOC SPOŁECZNA ≠ UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE

Trzeba odróżnić pojęcia pomocy społecznej i ubezpieczeń społecznych. Pomoc społeczna – jako element polityki społecznej – ma wspierać obywateli, by mogli przezwyciężyć trudności życiowe, których nie są w stanie pokonać samodzielnie.

Szczególne sytuacje życiowe to przede wszystkim okoliczności wymienione w ustawie o pomocy społecznej: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, wielodzietność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, nieumiejętność przystosowania się młodzieży do życia po opuszczeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe, klęski żywiołowe lub ekologiczne.

Pomoc społeczna ma zaspokajać niezbędne potrzeby życiowe osób i rodzin oraz umożliwiać im godne życie. Niezwykle ważne jest też zapobieganie sytuacjom, które zmuszają do korzystania z pomocy społecznej.

Pomoc społeczna powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia się osób, które z niej korzystają, oraz do ich integracji ze środowiskiem. Ma ona również zapobiegać marginalizacji obywateli, którzy są w trudnej sytuacji życiowej, mobilizować ich do tego, aby aktywnie i samodzielnie działali oraz rozwiązywali własne problemy.

Potrzeby osób i rodzin, które korzystają z pomocy społecznej powinny być uwzględniane, jeśli odpowiadają celom i możliwościom tej pomocy.

2

Płacisz i masz, czyli co Ci się należy, gdy opłacasz składki

- rodzaje ubezpieczeń społecznych
  - świadczenia z ubezpieczeń
  - warunki wypłaty zasiłków, rent
- niepełnosprawność a niezdolność do pracy

**Co nam przysługuje,
gdy płacimy
składki?**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ubezpieczenie chorobowe

❖ **Zasiłek chorobowy** – otrzymasz go zamiast pensji, gdy będziesz ubezpieczony i będziesz korzystać ze zwolnienia lekarskiego.

Zasiłek chorobowy wynosi:

- 80% pobieranej pensji (średniej z 12 miesięcy),
- 70% pensji, gdy będziesz przebywać w szpitalu,
- 100% pensji (także za pobyt w szpitalu) m.in., gdy Twoja niezdolność do pracy będzie spowodowana wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy, czy też będzie w czasie ciąży.

Kto wypłaca zasiłek chorobowy?
Pracodawca, jeśli zatrudnia powyżej 20 pracowników, a w pozostałych przypadkach ZUS.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

❖ **Świadczenie rehabilitacyjne** przysługuje, gdy:

- po maksymalnym okresie, przez który będziesz pobierać zasiłek chorobowy, (182 albo 270 dni) nadal będziesz niezdolny do pracy,
- można oczekiwać, że odzyskasz zdolność do pracy po dalszym leczeniu lub rehabilitacji.

Maksymalny czas pobierania świadczenia: 12 miesięcy.

Wysokość świadczenia:

- 90% pensji przez pierwsze 90 dni i 75% pensji w pozostałym okresie,
- 100% pensji, gdy niezdolność do pracy przypada na okres ciąży.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS

❖ **Zasiłek macierzyński** za okres urlopu macierzyńskiego otrzymasz, jeśli będziesz ubezpieczona i urodzisz dziecko albo przyjmiesz je na wychowanie. **Okres wypłaty** zasiłku będzie zależał od liczby dzieci, które urodzisz przy jednym porodzie bądź jednocześnie przyjmiesz na wychowanie. Jeśli np. urodzisz jedno dziecko, otrzymasz zasiłek przez **20 tygodni**.

Gdy będziesz ubezpieczonym **ojcem dziecka**, również będziesz mógł skorzystać z zasiłku macierzyńskiego, m.in. za okres, który będzie odpowiadał urlopowi ojcowskiemu (maksymalnie **2 tygodnie**) oraz gdy matka dziecka zrezygnuje z zasiłku po 14 tygodniach.

Wysokość zasiłku macierzyńskiego:
100% pensji (średniej z 12 miesięcy).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS

❖ Jeśli wykorzystasz w całości zasiłek macierzyński za okres urlopu macierzyńskiego, możesz pobierać zasiłek macierzyński za okres **urlopu rodzicielskiego**. Jeśli np. urodzisz 1 dziecko, będziesz mogła go otrzymywać maksymalnie przez **32 tygodnie**.

Wysokość zasiłku:

- **100%** pensji (średniej z 12 miesięcy) za pierwsze 6 tygodni,
- **60%** pensji za kolejne tygodnie.

❖ Jako rodzic dziecka będziesz mógł zdecydować, że chcesz pobierać zasiłek w takiej samej wysokości za cały okres urlopu macierzyńskiego i rodzicielskiego. Wtedy wynosi on **80%** pensji.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS

❖ **Zasiłek opiekuńczy** otrzymasz, gdy będziesz ubezpieczony i będziesz musiał zaopiekować się:

- chorym dzieckiem w wieku do 14 lat (60 dni w roku),
- zdrowym dzieckiem w wieku do 8 lat m.in. z powodu: nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, przedszkola lub szkoły; porodu lub choroby małżonka, który na co dzień opiekuje się dzieckiem, w tym pobytu Twojego małżonka w szpitalu (60 dni w roku).

Zasiłek dostaniesz także, jeśli zaopiekujesz się chorym członkiem rodziny (który mieszka z Tobą w czasie choroby), m.in.: dzieckiem powyżej 14 lat, małżonkiem, rodzicami, dziadkami, rodzeństwem, wnukami, teściami (14 dni w roku).

Maksymalny łączny okres pobierania zasiłku: 60 dni w roku.

Wysokość zasiłku: 80% pensji (średniej z 12 miesięcy).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS

Ubezpieczenie wypadkowe

Świadczenia z tego ubezpieczenia dostaniesz, jeśli będziesz niezdolny do pracy z powodu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej. Zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne wyniesie wtedy **100%** pensji (średniej z 12 miesięcy).

Dodatkowo możesz otrzymać m.in.:

- **jednorazowe odszkodowanie** – za stały lub długotrwały uszczerbek na zdrowiu, który oceni lekarz orzecznik lub komisja lekarska, gdy zakończysz leczenie (wynosi **20%** przeciętnego krajowego wynagrodzenia – za każdy procent uszczerbku),
- **renta wypadkowa** – gdy stałeś się całkowicie lub częściowo niezdolny do pracy w związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS

Ubezpieczenia rentowe

❖ **Rentę z tytułu niezdolności do pracy** możesz otrzymać, jeśli lekarz orzecznik lub komisja lekarska wyda orzeczenie o niezdolności do pracy. Chodzi o niezdolność do pracy, a nie niepełnosprawność.

Przyznanie renty zależy także od:

- daty, od której powstała niezdolność do pracy, oraz
- okresów składkowych i nieskładkowych – o tym, ile trzeba ich udowodnić, decyduje wiek, w którym powstała niezdolność do pracy.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS

❖ **Renta rodzinna** – możesz otrzymać ją, gdy będziesz członkiem rodziny osoby zmarłej, która w chwili śmierci:

- miała prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy,
- mogłaby otrzymać emeryturę lub rentę, bo spełniała warunki.

Z renty rodzinnej możesz skorzystać m.in., gdy jesteś dzieckiem osoby zmarłej (także przysposobionym), dzieckiem drugiego małżonka.

Wysokość renty rodzinnej:

- dla jednej osoby – **85%** świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu,
- dla dwóch osób – **90%**,
- dla trzech i więcej osób – **95%**.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

❖ Zasiłek pogrzebowy otrzymasz, jeśli pokryjesz koszty pogrzebu:

- osoby ubezpieczonej, np. pracownika,
- osoby, która pobiera wypłacane przez ZUS świadczenie, np. emeryturę.

Wysokość zasiłku pogrzebowego:

maksymalnie 4 tys. zł.

- Jeśli jesteś członkiem rodziny osoby zmarłej i organizujesz pogrzeb, dostaniesz 4 tys. zł zasiłku (nie ma znaczenia, jakie poniosłeś koszty).
- Jeśli nie jesteś członkiem rodziny osoby zmarłej, wypłacimy Ci zasiłek w wysokości poniesionych kosztów – maksymalnie 4 tys. zł.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

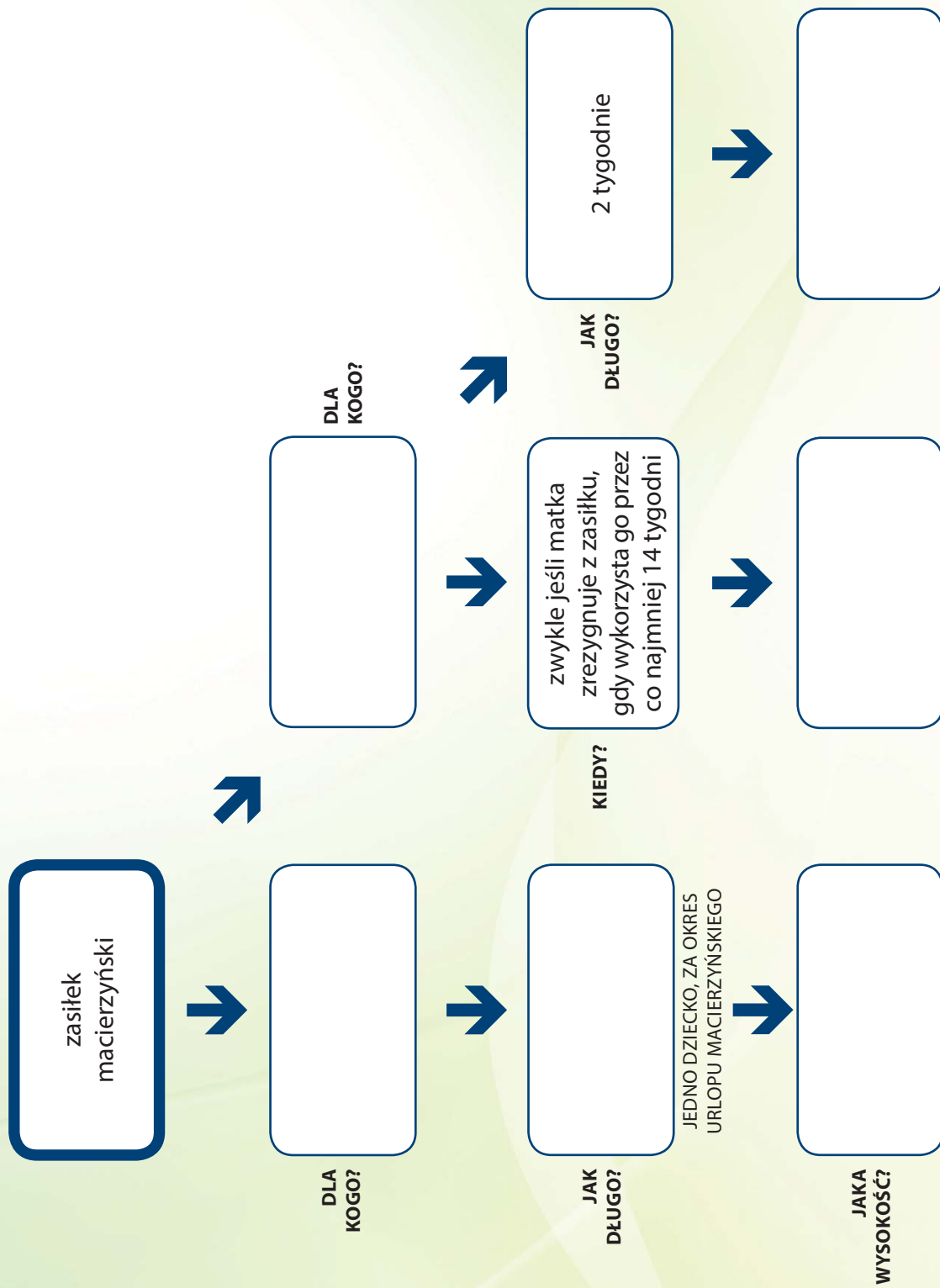
.....

.....

.....

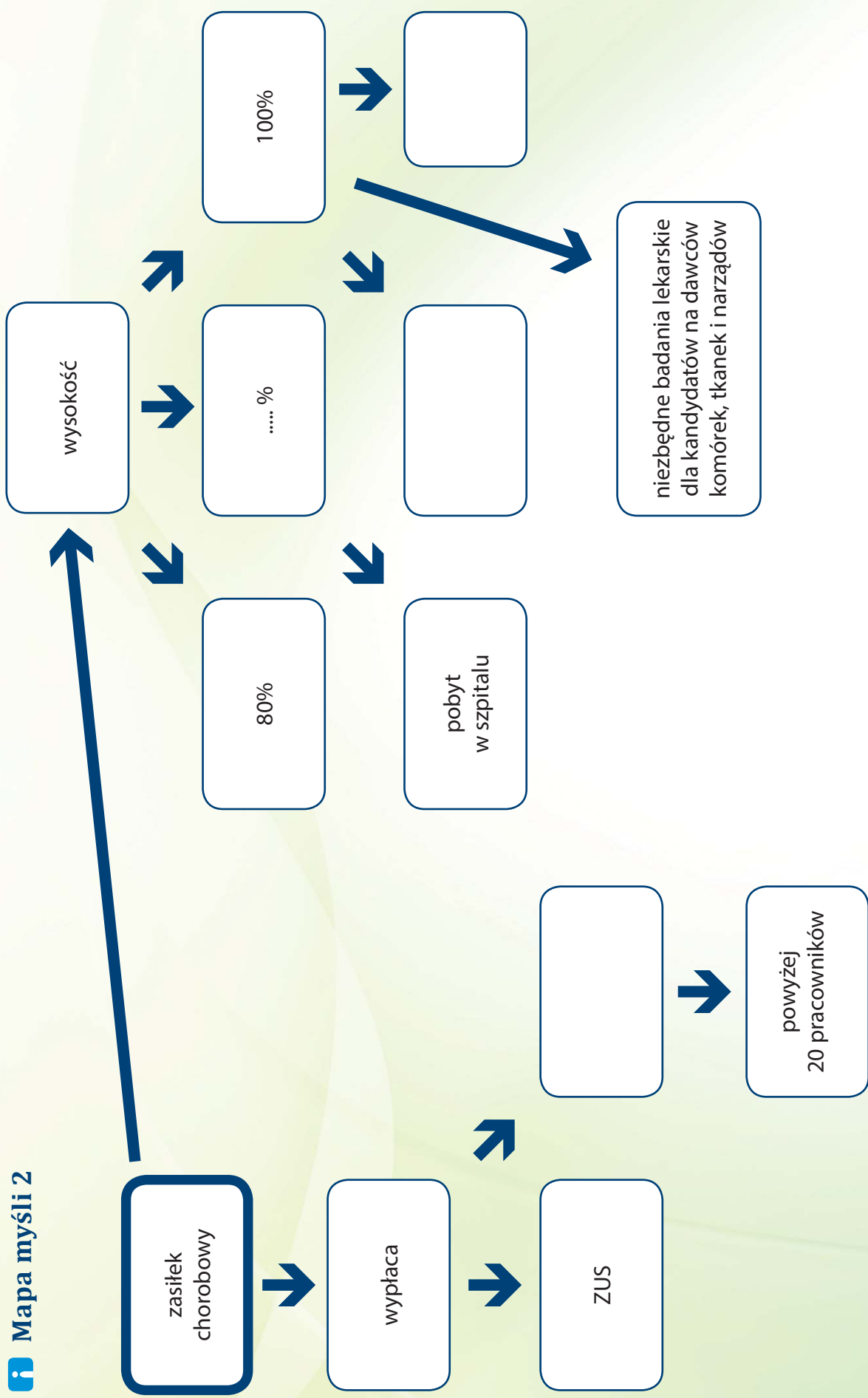
i Mapa myśli 1

L E K C J A
1 2 3 4

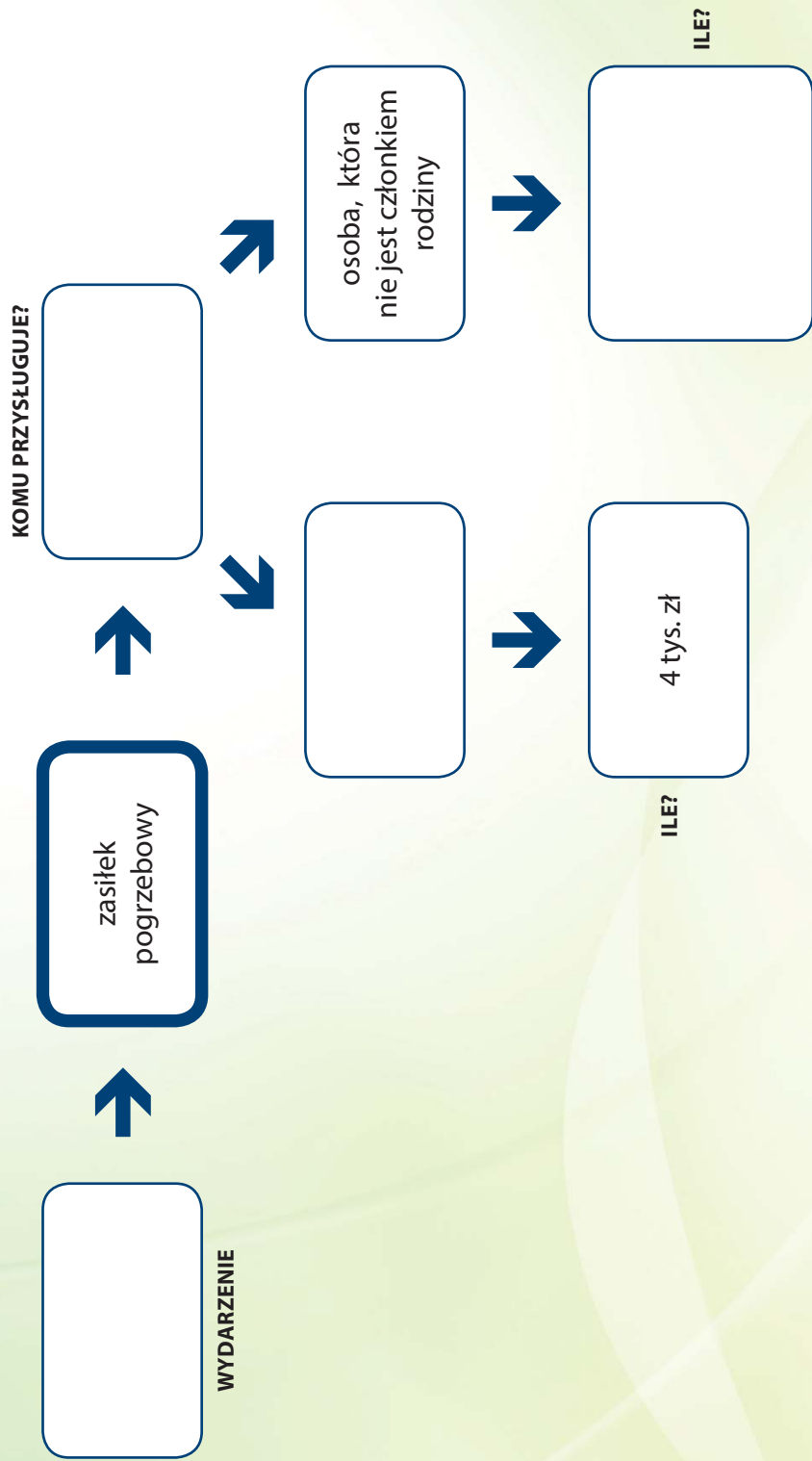

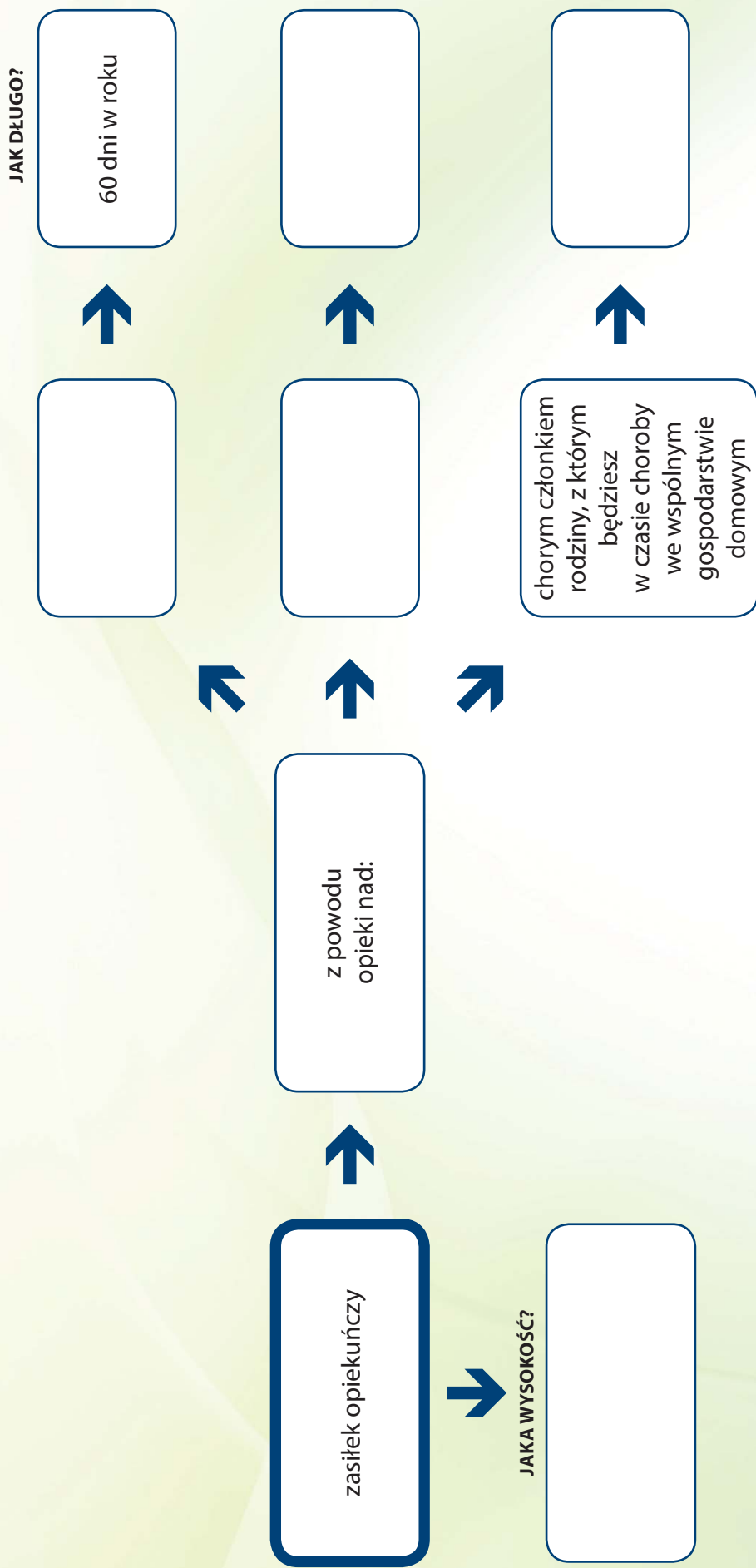
Mapa myśli 2

i Mapa myśli 3

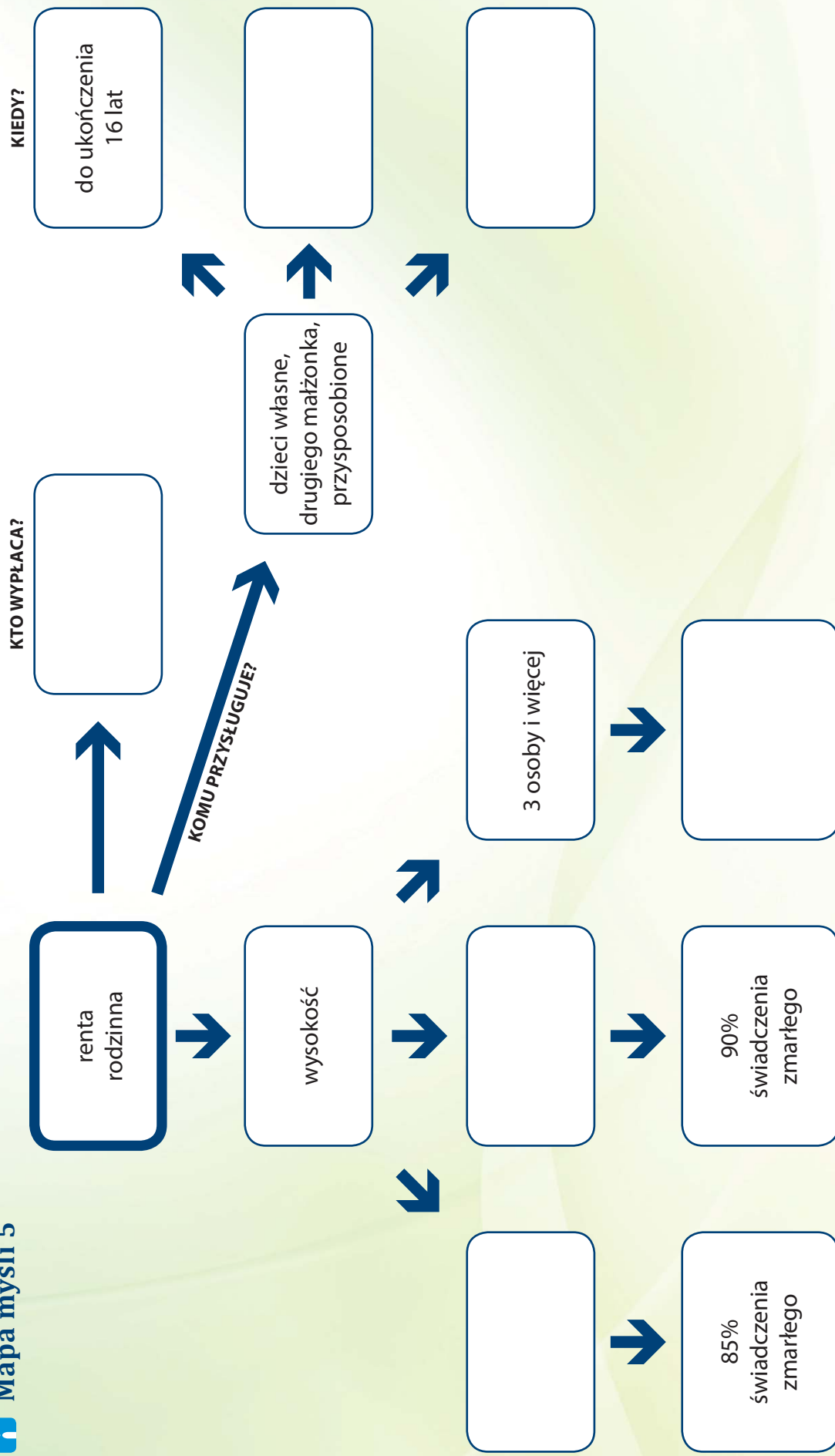

i Mapa myśli 4

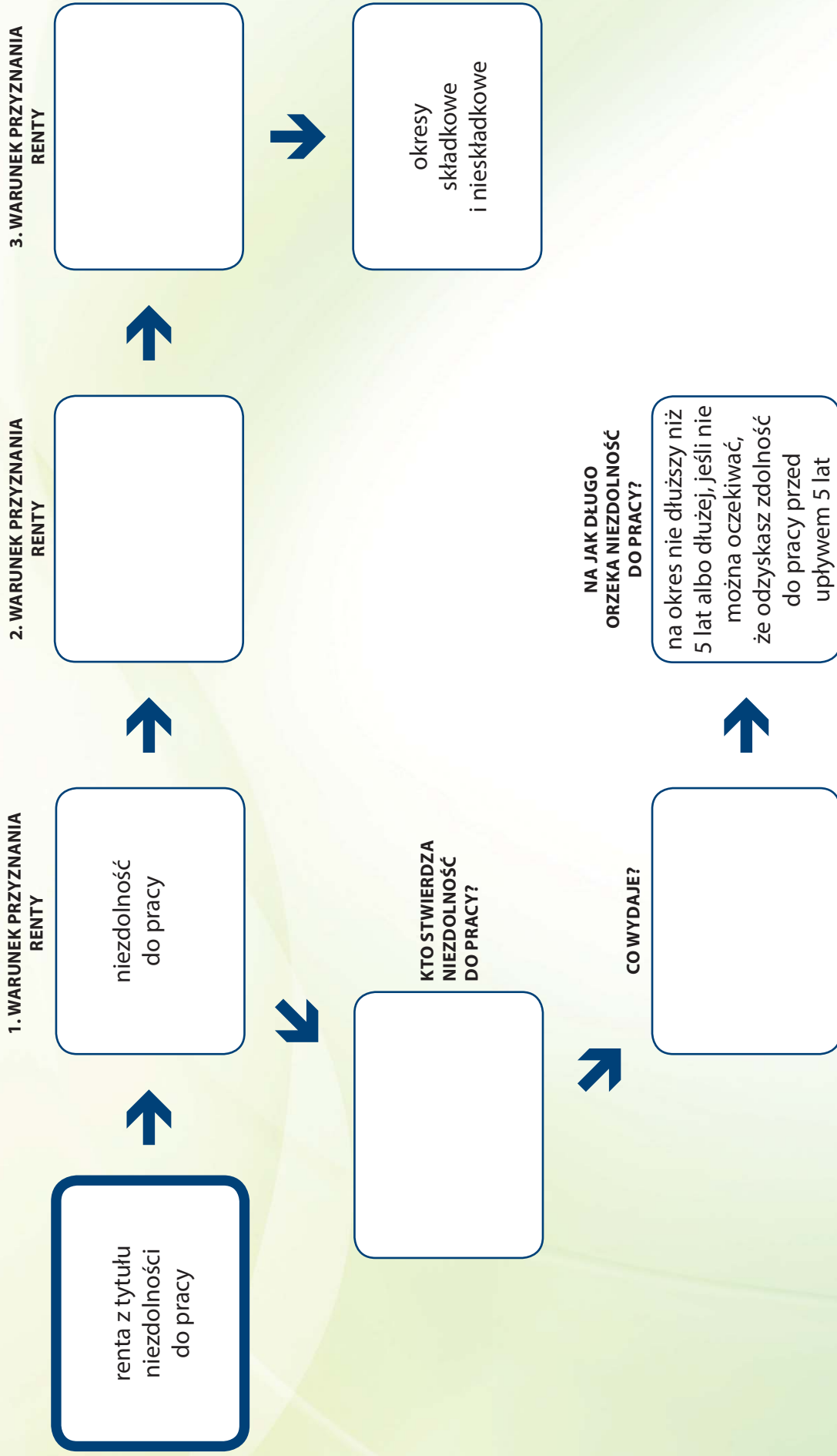

i Mapa myśli 5

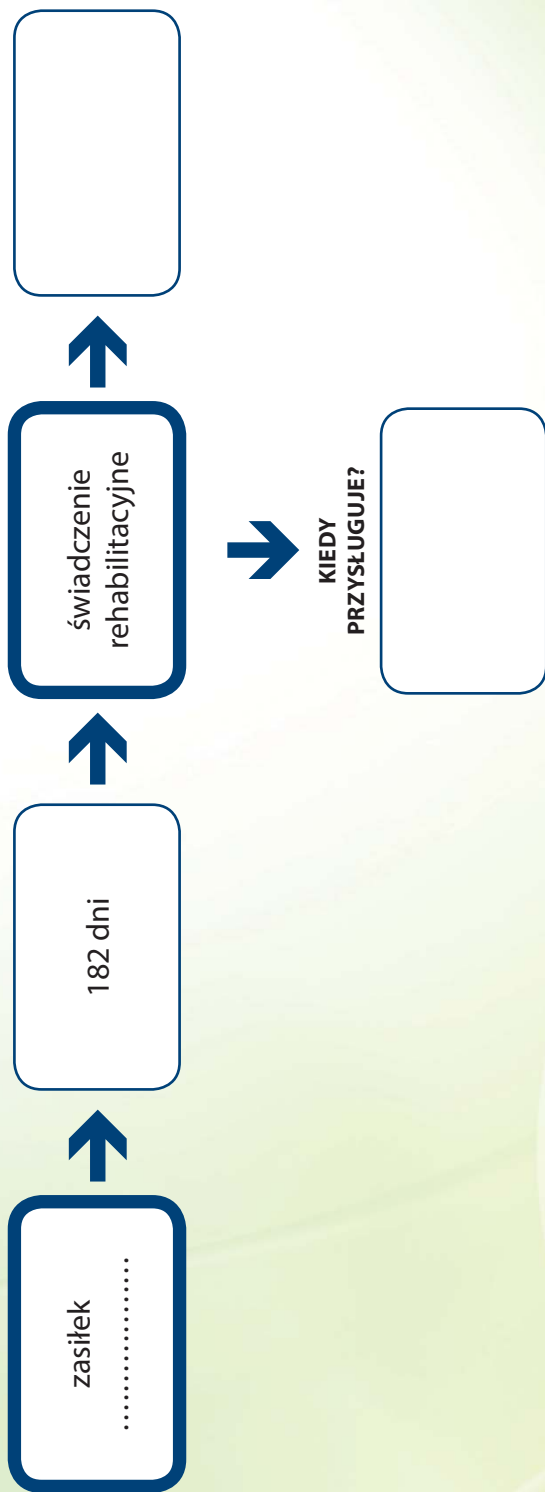
L E K C J A
1 2 3 4

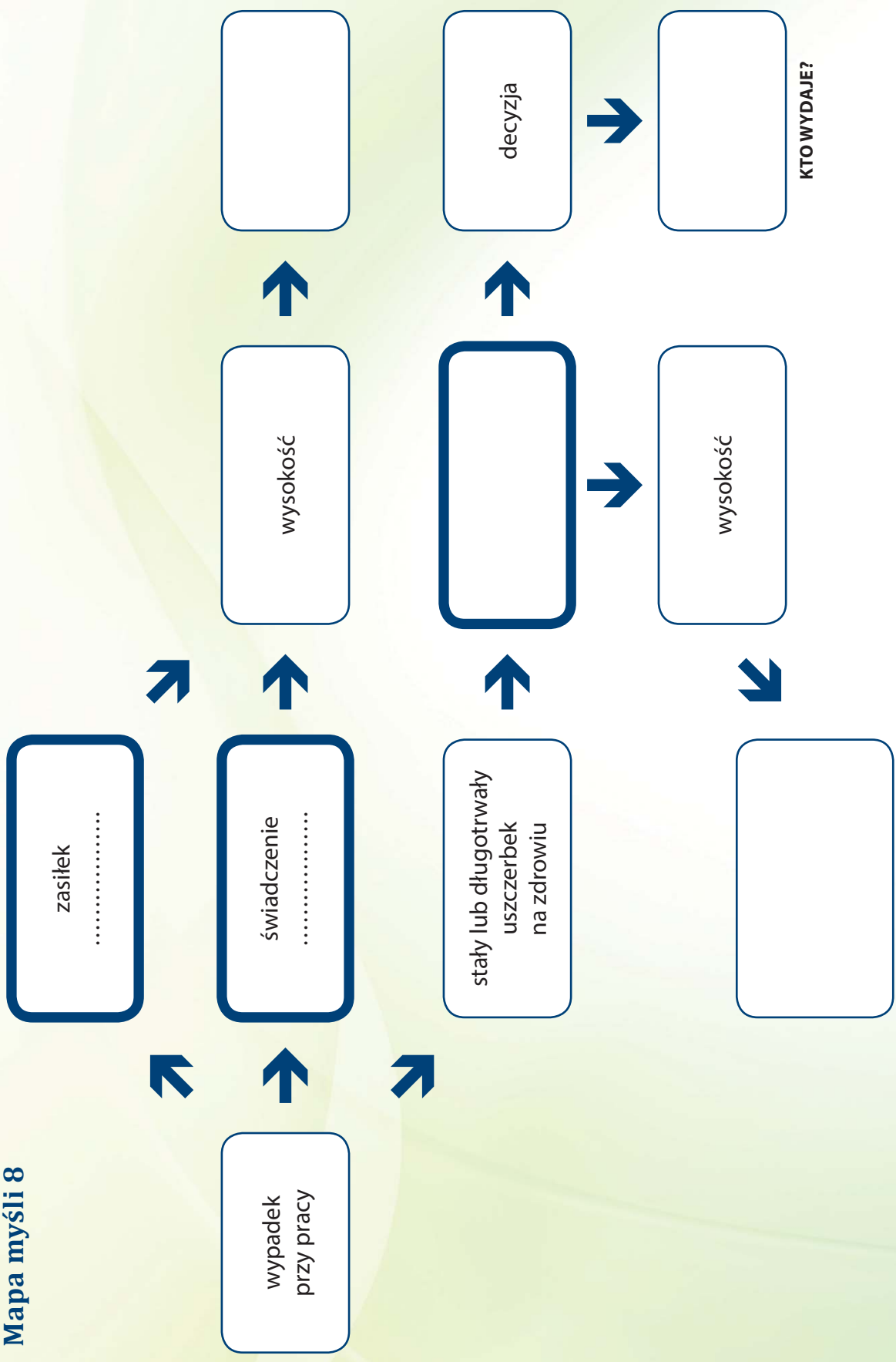
Mapa myśli 6

i Mapa myśli 7

i Mapa myśli 8

TEKST UZUPEŁNIAJĄCY 1

📄 CZY NIEPEŁNOSPRAWNY MOŻE NIE DOSTAĆ RENTY?

Dlaczego ktoś, kto ma orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności na stałe, jest według ZUS zdolny do pracy? Ja rozumiem, że są niepełnosprawni, którzy mogą pracować, ale to powinien być wybór niepełnosprawnego, a nie decyzja lekarza orzecznika ZUS... – niemal każdego tygodnia podobne listy trafiają do ZUS. Spróbujmy to wytłumaczyć.

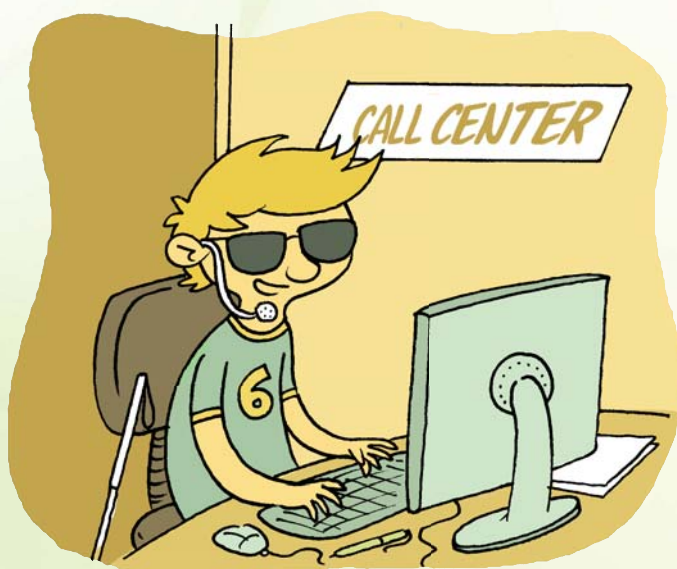
System orzecznictwa o niepełnosprawności i system orzecznictwa dla potrzeb rentowych (czyli orzecznictwa o niezdolności do pracy) to zupełnie odrębne systemy. Nie mają ze sobą nic wspólnego. Orzekaniem o niepełnosprawności i niezdolności do pracy zajmują się inne instytucje, które działają na podstawie zupełnie innych przepisów. Lekarze orzecznicy jednego i drugiego systemu wydają opinie w zupełnie różnych celach.

Rzeczywiście może się zdarzyć, że lekarz orzecznik ZUS uzna osobę z niepełnosprawnością za zdolną do pracy. Osoby z niepełnosprawnością mogą być bowiem pracownikami co najmniej tak samo dobrymi, a nawet lepszymi niż pełnosprawni. Osoba, która porusza się na wózku inwalidzkim, a więc jest niewątpliwie niepełnosprawna, może być przecież doskonałym grafikiem komputerowym, dziennikarzem, muzykiem, a nawet prezydentem USA (jak Franklin Delano Roosevelt).

Tymczasem rentę ZUS wypłaca osobom, które utraciły zdolność do pracy i samodzielnego utrzymywania się. Każdemu z nas grozi takie ryzyko i dlatego wszyscy obowiązkowo jesteśmy od niego ubezpieczeni. Gdy nastąpi jakiś wypadek lub choroba, które sprawią, że nie będziemy mogli pracować (i to nie tylko w swoim zawodzie, ale w ogóle), otrzymamy rentę, czyli coś w rodzaju pensji-odszkodowania.

Jeśli lekarz orzecznik ZUS ustali, że istnieje możliwość przekwalifikowania danej osoby i może ona wykonywać inną pracę niż dotychczas, to choćby była ona bardzo chora, może nie dostać orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy – np. górnik, który choruje na pylicę płuc, może się przekwalifikować, zostać sprzedawcą i nadal pracować i zarabiać.

Warto pamiętać, że renta z ubezpieczeń społecznych przysługuje wyłącznie osobom ubezpieczonym, które odpowiednio długo opłacały składki i spełniają warunki wymienione w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

TEKST UZUPEŁNIAJĄCY 2

🏠 NIEZDOLNOŚĆ DO PRACY – CO TO ZNACZY?

Niepełnosprawność nie oznacza zawsze i bezwzględnie niezdolności do pracy. Co więc decyduje o niezdolności do pracy i kto ją stwierdza?

Osoba niezdolna do pracy to taka, która utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu. Niezdolność ta może być całkowita albo częściowa. O niezdolności całkowitej mówimy, jeśli dana osoba utraciła zdolność do tego, by wykonywać jakąkolwiek pracę. Z kolei niezdolność częściowa występuje, gdy osoba w znacznym stopniu utraciła zdolność, aby wykonywać pracę zgodną z kwalifikacjami, które ma.

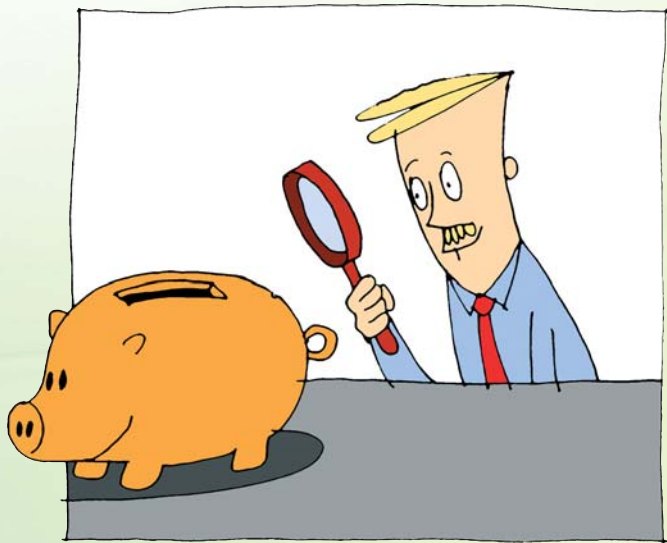
które ma.

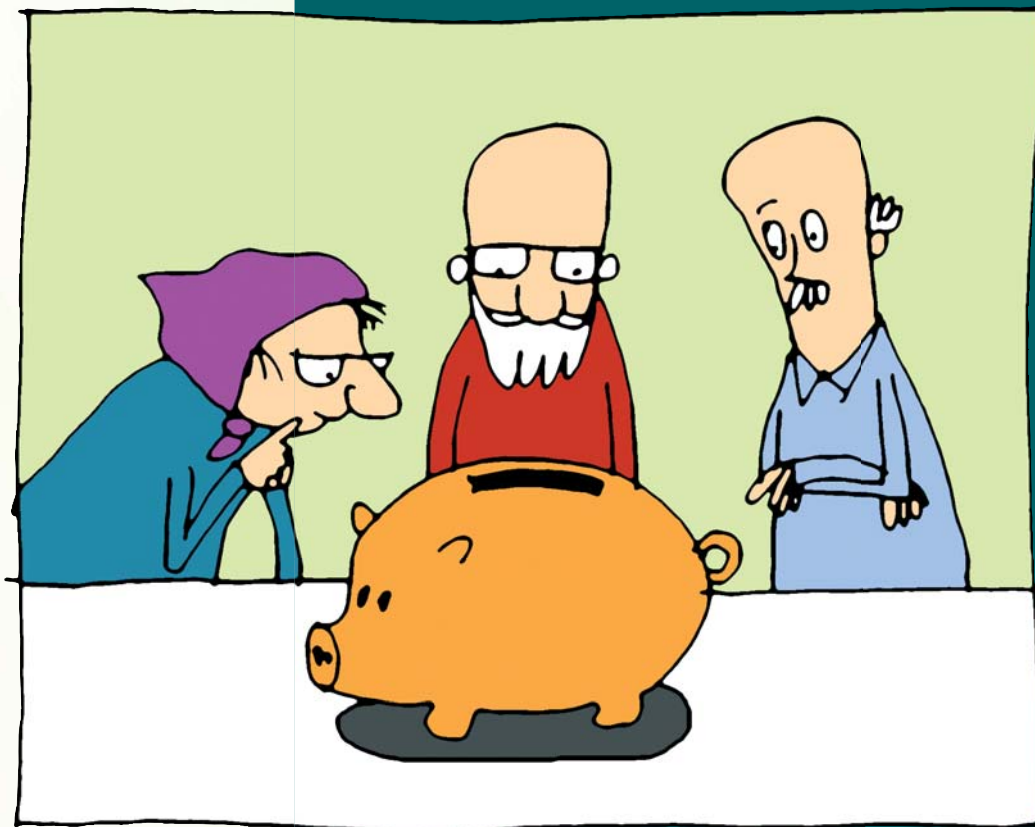
Niezdolność do pracy orzekają lekarze orzecznicy ZUS i komisje lekarskie. Jeśli ktoś nie zgadza się z orzeczeniem lekarza orzecznika, może wnieść sprzeciw do komisji lekarskiej (II instancji) w ciągu 14 dni od dnia, w którym je otrzymał.

Podstawą orzeczenia jest analiza sprawności organizmu oraz ocena, czy można ją przywrócić przez leczenie i rehabilitację. Lekarz rozważa, czy ba-

dany będzie mógł wykonywać dotychczasową pracę lub podjąć inną, jak również czy konieczne będzie przekwalifikowanie zawodowe. Lekarze biorą też pod uwagę przedstawioną przez daną osobę szczegółową dokumentację medyczną. Dodatkowo mogą skierować na konsultacje do specjalistów z zakresu schorzeń, na które osoba cierpi, oraz do szpitala na badania i obserwację. Jeśli stan zdrowia nie pozwala na przyjazd do ZUS, lekarz może zbadać osobę w miejscu, gdzie przebywa. Jeśli osoba nie zgłosi się w wyznaczonym terminie na badania i nie poda ważnej przyczyny, to ZUS nie będzie prowadzić postępowania w jej sprawie.

Niezdolność do pracy lekarze orzekają najczęściej na pięć lat. Jeśli jednak zgodnie z aktualną wiedzą medyczną nie ma szansy, że osoba odzyska zdolność do pracy w takim czasie, lekarz może orzec niezdolność na dłuższy okres. Gdy lekarz będzie orzekał o niezdolności do pracy, może również stwierdzić niezdolność do samodzielnej egzystencji. Występuje ona, gdy naruszenie sprawności organizmu powoduje konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby.

3

Emerytura – Twoja przyszłość w Twoich rękach

- polski system emerytalny
- umowa międzypokoleniowa (solidaryzm)
  - reforma w 1999 roku
  - wiek emerytalny

ZUS

Po reformie powszechnego systemu emerytalnego w 1999 roku przeszliśmy:

od modelu ZDEFINIOWANEGO ŚWIADCZENIA

↓

do modelu ZDEFINIOWANEJ SKŁADKI

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS

Moje składki to moja emerytura

Wysokość emerytury zależy od:

- zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne zapisanych na Twoim koncie w ZUS,
- zwaloryzowanego kapitału początkowego zapisanego na Twoim koncie w ZUS,
- środków zapisanych na subkoncie,
- średniego dalszego trwania życia ustalonego dla wieku, w którym przechodzisz na emeryturę.

Emerytura =
$$\frac{\text{zwaloryzowane składki na ubezpieczenie emerytalne} + \text{zwaloryzowany kapitał początkowy} + \text{środki zapisane na subkoncie}}{\text{średnie dalsze trwanie życia (w miesiącach)}}$$

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS

Piramidy wieku ludności Polski

Year	Gender	Population (mln)	Percentage of Population
2010	kobiety	6.4	16,8%
	mężczyźni	7.1	18,7%
	OGÓŁEM	38,1	
2060	kobiety	11.4	37,3%
	mężczyźni	4.4	14,4%
	OGÓŁEM	30,6	

Changes between 2010 and 2060:

- OGÓŁEM: -7,5 mln
- kobiety: +5,0 mln
- mężczyźni: -9,8 mln
- Net change: -2,7 mln

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS

Wiek emerytalny na świecie

10

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS

Gdzie możesz sprawdzić swoje składki?

Platforma Usług Elektronicznych ZUS (PUE ZUS) to pierwszy polski e-urząd. Dzięki PUE możesz sprawdzić na bieżąco stan swojego konta w ZUS. Takie informacje otrzymasz także w placówkach ZUS – w salach obsługi klientów i w Centrum Obsługi Telefonicznej ZUS.

www.zus.pl

11

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZUS

Jak sprawdzić swoje składki?

12

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

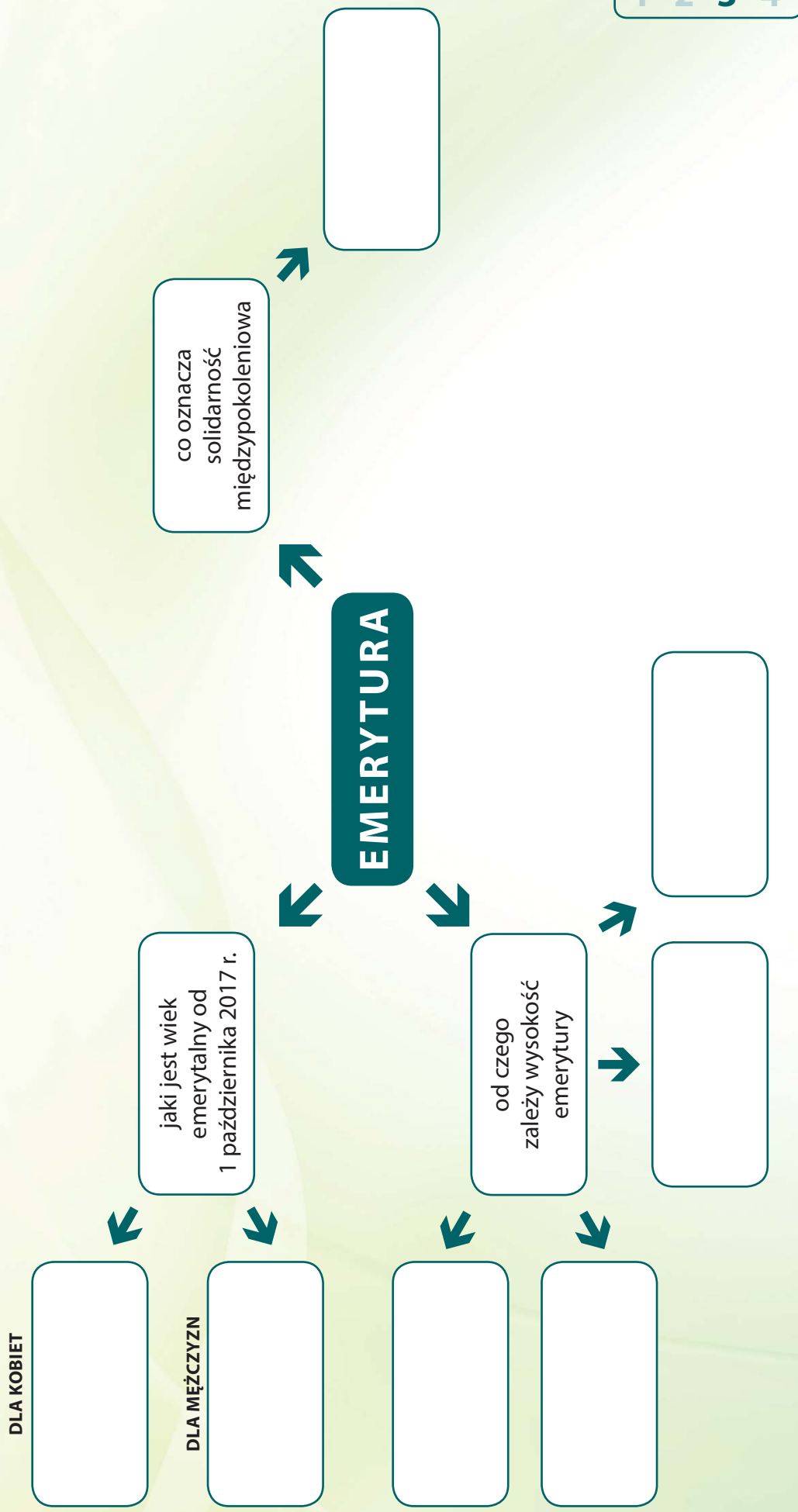
📄 ĆWICZENIE 1: ZALETY I WADY RÓŻNYCH SYSTEMÓW

Problem: Jak zabezpieczyć sytuację materialną osób starszych i niezdolnych do pracy?

Wszyscy uczestniczą w systemie emerytalnym zarządzanym przez państwową instytucję	Brak systemu emerytalnego kontrolowanego przez państwo
<p style="text-align: center;">zalety</p>	<p style="text-align: center;">zalety</p>
<p style="text-align: center;">wady</p>	<p style="text-align: center;">wady</p>

ĆWICZENIE 2: MAPA MYŚLI

TEKST UZUPEŁNIAJĄCY 1

 EMERYTURY W POLSCE

Od 1 stycznia 1999 r. – po reformie – funkcjonują w Polsce obok siebie dwa systemy emerytalne:

- dla osób, które urodziły się przed 1949 r.,
- dla osób, które urodziły się po 1948 r.

Osoby, które urodziły się po 1948 r., a przed 1969 r. mogły wybrać system emerytalny.

JAKA EMERYTURA DLA OSÓB, KTÓRE URODZIŁY SIĘ PO 1948 R.

Od 1 października 2017 r. kobiety mogą przejść na emeryturę, gdy ukończą co najmniej 60 lat, a mężczyźni – co najmniej 65 lat. ZUS przyzna im emeryturę dopiero, gdy złożą wniosek. To oni decydują, od kiedy chcą zacząć pobierać emeryturę. Tylko osoby, które otrzymują rentę z tytułu niezdolności do pracy i ukończą powszechny wiek emerytalny (60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni), nie muszą składać wniosku o emeryturę. Takim osobom ZUS sam przyzna świadczenie.

Staż pracy

Emeryturę otrzyma osoba, którałoży wniosek i udowodni jakikolwiek okres ubezpieczenia. Nie trzeba więc mieć ściśle określonego stażu pracy. Jednak od okresów ubezpieczenia i wysokości opłaconych składek zależy wysokość emerytury. Natomiast gwarancja, że emerytura nie będzie niższa od określonej w przepisach najniższej kwoty emerytury zależy od okresów składkowych i nieskładkowych (aktualną kwotę znajdziesz na naszej stronie: www.zus.pl w zakładce Baza wiedzy – Składki, wskaźniki, odsetki – Emerytury i renty – Najniższe emerytury i renty). Taką gwarancję ma kobieta, która będzie miała co najmniej 20 lat składkowych i nieskładkowych, i mężczyzna, który będzie miał co najmniej 25 lat takich okresów.

Ważne!

- **Okresy składkowe** to okresy związane z aktywnością zawodową, m.in.: okresy:
  - zatrudnienia (na przykład na podstawie umowy o pracę),
  - samodzielnego opłacania składek na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe (na przykład z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej),lub inne okresy uznane za składkowe, np. okresy czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim czy pobierania zasiłku dla bezrobotnych.
- **Okresy nieskładkowe** to okresy braku aktywności zawodowej, m.in. okresy:
  - nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, jeśli jest ukończona,
  - niewykonywania pracy z powodu opieki nad dzieckiem w wieku do 4 lat,
  - pobierania zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego.
- **Okresy nieskładkowe nie mogą przekraczać 1/3 okresów składkowych.**

Wysokość emerytury

Wysokość emerytury zależy od:

- zgromadzonych i zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne,
- zwaloryzowanego kapitału początkowego,
- środków zapisanych na subkoncie,
- wieku przejścia na emeryturę.

Ważne!

- **Waloryzacja to ochrona wartości składek i kapitału początkowego. Ich kwotę, zapisaną na koncie, ZUS mnoży co roku przez odpowiedni wskaźnik.**
- **Kapitał początkowy to środki zgromadzone na emeryturę przed reformą emerytalną (przed 1999 r.).**

Aby obliczyć emeryturę, sumujemy: składki emerytalne (po 1998 r.) i kapitał początkowy (zgromadzony przed 1999 r.). Następnie sumę tę dzielimy przez średnie dalsze trwanie życia ustalone dla wieku, w którym dana osoba przechodzi na emeryturę. Średnie dalsze trwanie życia podaje Prezes Głównego Urzędu Statystycznego, który wylicza, jaka jest przeciętna długość życia osoby na emeryturze.

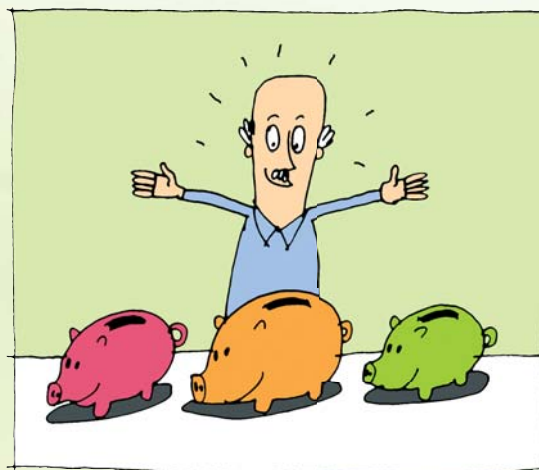
$$\text{EMERYTURA} = \frac{\text{zwaloryzowane składki na ubezpieczenie emerytalne} + \text{zwaloryzowany kapitał początkowy} + \text{środki zapisane na subkoncie}}{\text{średnie dalsze trwanie życia (w miesiącach)}}$$

Dłuższa praca to wyższa emerytura

Im dłużej będziemy pracować, tym wyższą otrzymamy emeryturę. Odłożymy więcej składek, otrzymamy więcej waloryzacji i będziemy mieli niższe średnie dalsze trwanie życia (przez które dzielimy zgromadzone składki emerytalne i kapitał początkowy po waloryzacji).

Trzy filary

Emeryturę można otrzymać z tzw. trzech filarów. Pierwszym filarem zarządza ZUS – instytucja publiczna. Emerytura z tego filaru zależy od wysokości wpłaconych składek i sytuacji na rynku pracy. Drugi filar to otwarte fundusze emerytalne (OFE) i subkonto w ZUS albo tylko subkonto w ZUS. OFE zarządzają prywatne instytucje – powszechne towarzystwa emerytalne (PTE). Emerytura z OFE zależy od efektywności inwestowania środków zgromadzonych w funduszu. W OFE składka jest inwestowana, np. na giełdzie.

Podział składki emerytalnej (19,52%) w przypadku wyboru OFE

ZUS (I filar) 12,22%	Subkonto ZUS (II filar) 4,38%	OFE (II filar) 2,92%
-------------------------	----------------------------------	----------------------------

Podział składki emerytalnej (19,52%) w przypadku wyboru ZUS

ZUS (I filar) 12,22%	Subkonto ZUS (II filar) 7,3% (4,38% + 2,92%)
-------------------------	--

Trzecim filarem zarządzają prywatne instytucje. Emeryturę z tego filaru otrzymają osoby, które opłacają dodatkową składkę (np. w ramach pracowniczych programów emerytalnych PPE) albo otworzą indywidualne konto emerytalne (IKE) lub indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego (IKZE). W IKE i IKZE oszczędzać może każdy, kto ukończy 16 lat.

JAKA EMERYTURA DLA OSÓB, KTÓRE URODZIŁY SIĘ PRZED 1949 R. I NIEKTÓRYCH URODZONYCH PO 1948 R., A PRZED 1969 R.

Te osoby otrzymają emeryturę, jeśli ukończą wiek emerytalny i udowodnią okresy składkowe i nieskładkowe – kobieta 20 lat, a mężczyzna 25 lat takich okresów. Niektóre grupy zawodowe, np. nauczyciele, mogą wcześniej otrzymać emeryturę. Zasady przyznania takiej emerytury wynikają z przepisów szczególnych, np. Karty Nauczyciela. Emeryturę obliczamy w taki sposób:

$$\text{EMERYTURA} = 24\% \text{ kwoty bazowej} + 1,3\% \text{ podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych} + 0,7\% \text{ podstawy wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych.}$$

Kwota bazowa to 100% przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego roku kalendarzowego, które pomniejszamy o potrącone od ubezpieczonych składki na ubezpieczenia społeczne.

Podstawa wymiaru to przeciętne wynagrodzenie z:

- kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych, albo
- 20 lat kalendarzowych, wybranych z całego okresu ubezpieczenia.

Emerytura nie może być wyższa niż 100% podstawy jej wymiaru.

TEKST UZUPEŁNIAJĄCY 2

EMERYTURY NA ŚWIECIE
JAKI BĘDZIE WIEK EMERYTALNY**Francja**

- 67 (2023 – rok, w którym zacznie obowiązywać dany wiek emerytalny)

Grecja

- 67 (2021)

Holandia

- 67 (2022)

Niemcy

- 67 (2031)

Słowacja

- 62 (2017)

Wielka Brytania

- 67 (2028)
- 68 (2046)

Włochy

- 67 (2022)

Australia

- 67 (2023)

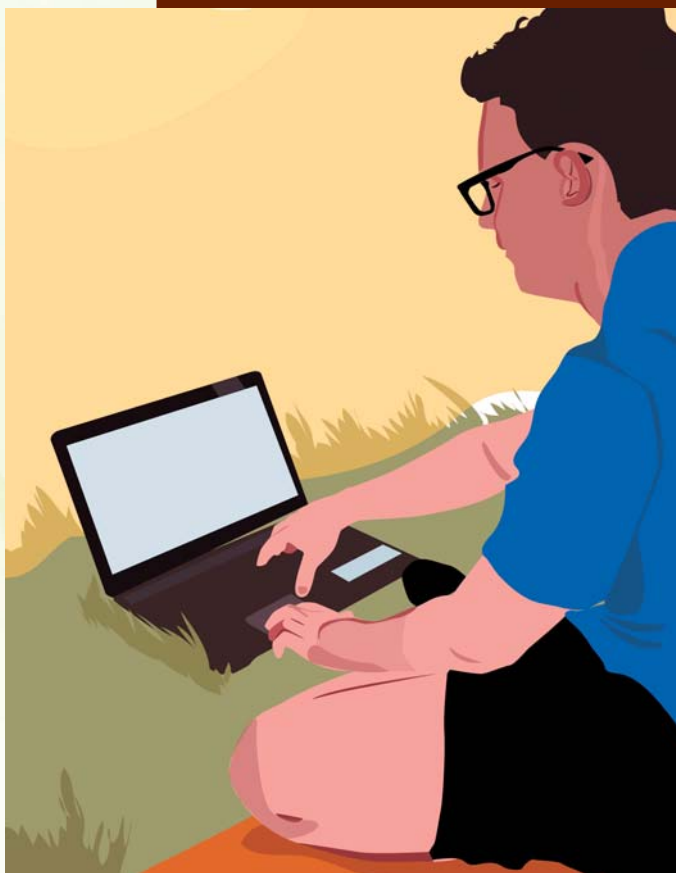
USA

- 67 (2027)

źródło: www.etk.fi

4

e-ZUS, czyli firma pod ręką

- rejestracja firmy
- ubezpieczenia obowiązkowe i dobrowolne
- rozliczanie składek na ubezpieczenia społeczne
- „ePłatnik” i program „Płatnik” – praktyczne narzędzie dla osób, które prowadzą firmę

Zgłoszenie do ubezpieczeń

Przy rejestracji firmy w urzędzie gminy możesz też złożyć dokumenty i zgłosić:

- siebie do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego,
- członków swojej rodziny do ubezpieczenia zdrowotnego.

Możesz to też zrobić w placówce ZUS albo przez Internet.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ubezpieczenia obowiązkowe przedsiębiorcy

- ❖ ubezpieczenia społeczne:
  - emerytalne
  - rentowe
  - wypadkowe
- ❖ ubezpieczenie zdrowotne

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ubezpieczenie dobrowolne przedsiębiorcy

chorobowe

Jeśli przystąpisz do tego ubezpieczenia, będziesz mógł korzystać ze świadczeń w razie choroby i macierzyństwa. Musisz jednak opłacać składki w terminie.

Ważne! Wysokość świadczeń zależy od wysokości składki na ubezpieczenie chorobowe. Ty o niej decydujesz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

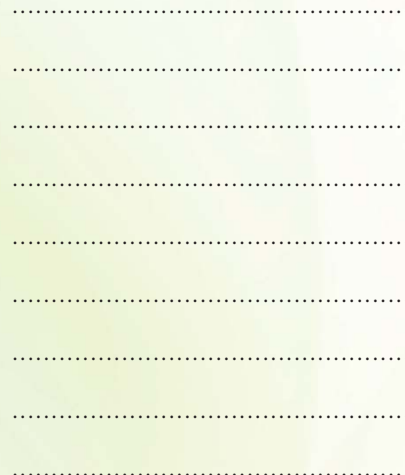
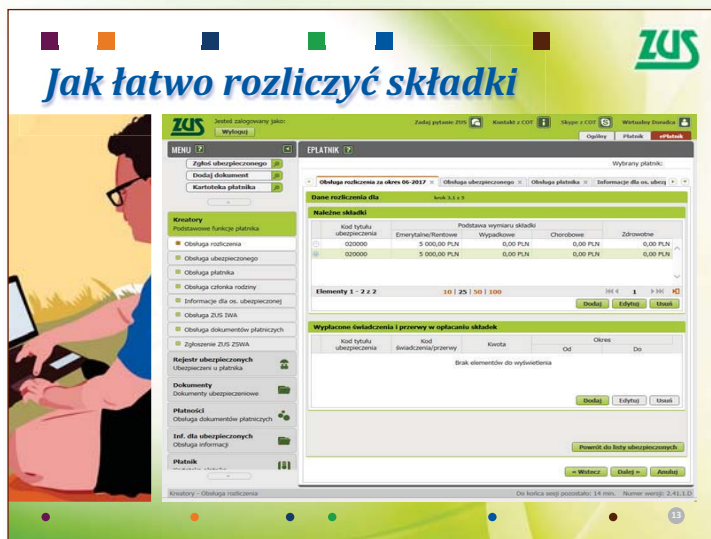
.....

.....

.....

JAK ZAREJESTROWAĆ FIRME?

Obecnie firmę rejestruje się w jednym miejscu, w **tzw. jednym okienku** w gminie. Kiedy przedsiębiorca zakłada firmę, składa w urzędzie gminy (lub wysyła przez internet) jeden wniosek – o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) na formularzu CEIDG-1. W ten sposób jednocześnie zgłasza swoją firmę:

- w gminie,
- w urzędzie skarbowym,
- w Głównym Urzędzie Statystycznym,
- w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych.

Przedsiębiorca może przy rejestracji w CEIDG od razu zgłosić siebie do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego. Może także złożyć dokumenty i zgłosić członków swojej rodziny do ubezpieczenia zdrowotnego. Nie potrzebna jest więc dodatkowa wizyta w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Dane z dokumentów, które przedsiębiorca złoży w urzędzie gminy, trafią do ZUS. Ułatwienie to nie dotyczy jednak osób, które zatrudnia przedsiębiorca – pracowników, zleceniobiorców, osób współpracujących. Te osoby musi on zgłosić do ubezpieczeń w ZUS. Ma na to 7 dni.

Każda osoba, która jest objęta obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym (np. osoba, która prowadzi działalność gospodarczą, pracownik), powinna zgłosić do tego ubezpieczenia członków swojej rodziny, którzy nie mają takiego ubezpieczenia.

Jakimi ubezpieczeniami jest objęty przedsiębiorca

Dla przedsiębiorcy obowiązkowe są ubezpieczenia:

- emerytalne,
- rentowe,

- wypadkowe,
- zdrowotne.

Dobrowolnie – na swój wniosek – może on przystąpić do ubezpieczenia chorobowego.

Jak przedsiębiorca oblicza składki

Przedsiębiorca sam podaje kwotę, od której oblicza składki na ubezpieczenia społeczne. Jest to tzw. podstawa wymiaru składek. Ta kwota musi jednak wynosić co najmniej:

- 60% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia,
- 30% minimalnego wynagrodzenia – jeśli ktoś założył pierwszy raz firmę to może płacić niższe składki (o tym, kto może skorzystać z takiej ulgi, piszemy w kolejnym podrozdziale).

Ważne!

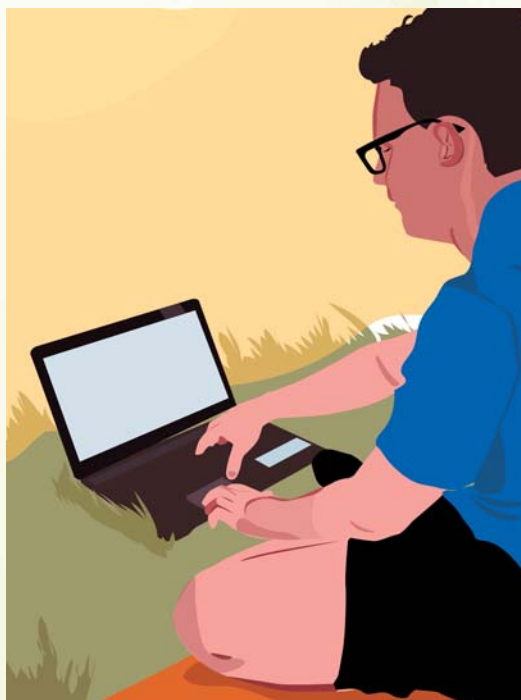
Jeżeli przedsiębiorca płaci wyższe składki niż minimalne, może liczyć np. na wyższy zasiłek chorobowy czy opiekuńczy, emeryturę czy rentę.

Składka na ubezpieczenie zdrowotne jest również naliczana od kwoty, którą podaje przedsiębiorca. Musi ona wynosić co najmniej 75% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Minimalna składka zdrowotna jest jednakowa dla wszystkich przedsiębiorców – nie ma żadnych ulg.

Ważne!

Minimalną wysokość podstaw wymiaru składek i same składki można znaleźć na stronie: www.zus.pl w zakładce Baza wiedzy – Składki, wskaźniki, odsetki – Składki.

Kto może płacić niższe składki na ubezpieczenia społeczne

Przedsiębiorca może płacić niższe składki – na tzw. preferencyjnych zasadach, jeśli spełnia dwa następujące warunki:

- przez ostatnie 60 miesięcy nie prowadził innej działalności pozarolniczej (m.in. nie prowadził działalności gospodarczej, nie był wspólnikiem jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, wspólnikiem spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej),
- nie świadczy swojemu byłemu pracodawcy (u którego pracował w bieżącym lub poprzednim roku kalendarzowym przed rozpoczęciem działalności) takich samych usług jak wtedy, kiedy był jego pracownikiem.

Z takiej ulgi można korzystać przez **24 pełne miesiące kalendarzowe**.

Jak rozliczać i opłacać składki

Przedsiębiorca opłaca i rozlicza składki na ubezpieczenia za dany miesiąc:

- do 10. dnia następnego miesiąca – jeśli jest osobą fizyczną i opłaca składki tylko za siebie,
- do 15. dnia następnego miesiąca – jeśli jest osobą fizyczną, opłaca składki za siebie i zatrudnione osoby.

Jeśli 10. albo 15. dzień miesiąca przypada w sobotę, niedzielę lub święto, to można zapłacić składki i przesłać dokumenty następnego dnia (po dniu albo dniach wolnych od pracy).

Jakie dokumenty trzeba wysłać do ZUS

Przedsiębiorca przekazuje do ZUS tzw. dokumenty rozliczeniowe. Są to:

1. zbiorcza deklaracja rozliczeniowa ZUS DRA – są w niej wszystkie składki za dany miesiąc,
2. raporty imienne za każdą osobę, za którą przedsiębiorca płaci składki:
  - ZUS RCA – o należnych składkach i wypłaconych świadczeniach,
  - ZUS RZA – o należnych składkach na ubezpieczenie zdrowotne,
  - ZUS RSA – o wypłaconych świadczeniach i przerwach w opłacaniu składek.

Jeżeli przedsiębiorca płaci składki tylko za siebie albo za siebie i osoby, które z nim współpracują – pomagają prowadzić działalność (m.in. małżonka, dzieci, rodziców, z którymi prowadzi wspólne gospodarstwo domowe), to nie musi przysyłać co miesiąc dokumentów rozliczeniowych. Wysyła je tylko wtedy, kiedy coś się zmieni. Nie dotyczy to zmiany wysokości minimalnego i przeciętnego wynagrodzenia, od którego zależy podstawa wymiaru składek.

Co zawierają dokumenty rozliczeniowe

Deklaracja rozliczeniowa ZUS DRA zawiera przede wszystkim:

- dane identyfikacyjne przedsiębiorcy – płatnika składek,
- liczbę osób ubezpieczonych,
- zestawienie należnych składek na ubezpieczenia i źródeł finansowania,
- kwoty wypłaconych zasiłków.

W raportach miesięcznych są m.in.:

- dane identyfikacyjne przedsiębiorcy – płatnika składek,
- dane identyfikacyjne osoby ubezpieczonej,
- wymiar czasu pracy,
- tytuł ubezpieczenia,
- kwota, od której obliczane są składki (czyli podstawa wymiaru składek),
- kwota składek w podziale na opłaconą przez ubezpieczonego i przedsiębiorcę,

- rodzaje i okresy przerw w opłacaniu składek na ubezpieczenia,
- informacje o wypłaconych zasiłkach i wynagrodzeniach z tytułu niezdolności do pracy.

Jak przekazywać do ZUS dokumenty rozliczeniowe

Przedsiębiorca, który rozlicza składki za ponad 5 osób, musi przekazywać dokumenty w formie elektronicznej. Jak to robi? Musi założyć konto płatnika składek na **Platformie Usług Elektronicznych ZUS** (www.zus.pl). Jest tam dostępna aplikacja rozliczeniowa ePłatnik. Ta aplikacja sama podpowiada dane, które są już zapisane w systemie ZUS. Wypełnia się jedynie pola zmienne, np. wysokość składek za pracowników. Z aplikacji mogą skorzystać przedsiębiorcy, którzy zatrudniają do stu pracowników.

Przedsiębiorcy mogą też korzystać z bezpłatnego programu Płatnik. Dzięki niemu mogą tworzyć i wysłać dokumenty. Program ten sprawdza przed wysłaniem, czy dokumenty są prawidłowo wypełnione.

Gdy przedsiębiorca ma problemy

Jeżeli przedsiębiorca nie może na bieżąco opłacać składek, może wystąpić do ZUS, aby odroczyć termin płatności.

Jeśli ma już zaległości, bo nie płacił składek, może złożyć wniosek, aby rozłożyć ten dług na raty. Czasami też – w skrajnych sytuacjach – ZUS umarza taki dług na wniosek przedsiębiorcy.

Ważne!

Przedsiębiorca, który nie zatrudnia pracowników, może na pewien czas zawiesić działalność – najkrócej na 30 dni (albo na pełny miesiąc w lutym), a najdłużej na 24 miesiące.

ĆWICZENIE – SZABLON ULOTKI

Na podstawie prezentacji „Rejestracja firmy i obowiązki przedsiębiorcy” opracuj ulotkę „Przedsiębiorca w ZUS”.

- Co powinien zrobić przedsiębiorca, by zarejestrować firmę?
- Do jakich ubezpieczeń (obowiązkowych i dobrowolnych) zgłasza się przedsiębiorca?
- Jakie są obowiązki przedsiębiorcy wobec ZUS, gdy zatrudnia pracowników?
- Jakie obowiązki rozliczeniowe i płatnicze mają osoby prowadzące działalność gospodarczą?
- Od jakiej kwoty przedsiębiorcy odprowadzają składki i w jakim terminie muszą one trafić do ZUS?
- Kiedy przedsiębiorca może opłacać składki na tzw. preferencyjnych zasadach?

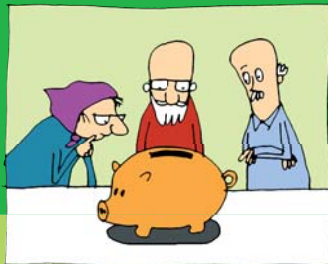

1

Świadomy zawsze ubezpieczony

- cel ubezpieczeń społecznych
- historia ubezpieczeń
- dlaczego ubezpieczenia społeczne są obowiązkowe
- zadania ZUS

2

Płacisz i masz, czyli co Ci się należy, gdy opłacasz składki

- rodzaje ubezpieczeń
- świadczenia z ubezpieczeń
- warunki wypłaty zasiłków, rent
- niepełnosprawność a niezdolność do pracy

3

Emerytura – Twoja przyszłość w Twoich rękach

- polski system emerytalny
- umowa międzypokoleniowa (solidaryzm)
- reforma w 1999 roku
- wiek emerytalny

4

e-ZUS, czyli firma pod ręką

- rejestracja firmy
- ubezpieczenia obowiązkowe i dobrowolne
- zasady rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne
- „ePłatnik” i program „Płatnik” – praktyczne narzędzie dla osób podejmujących własną działalność

Zeszyty „**Lekcje z ZUS**” to materiały dydaktyczne do cyklu czterech godzin lekcyjnych dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych z zakresu ubezpieczeń społecznych. Celem tych zajęć jest zapoznanie uczniów z zasadami funkcjonowania polskiego systemu ubezpieczeń społecznych, jego genezą oraz prawami i obowiązkami ubezpieczonych oraz osób prowadzących działalność gospodarczą. Tematy lekcji z ZUS to: kształtowanie się systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce i Europie, rola i zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, rodzaje ubezpieczeń i związane z nimi świadczenia, polski system emerytalny, rejestracja firmy i obowiązki przedsiębiorcy. Materiały dydaktyczne zostały przygotowane wspólnie przez ZUS i metodyka nauczania.